

ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה (אפילו אם זה מצב דלילה, "הבאים מצרימה"), כך שהרגע האחרון דהגלות והנקודה האחרונה דהגלות נעשים רגע ראשון ונקודה ראשונה דגאולה,

ומ"ימי חייד" בזמן הזה ובמקום הזה, בלי שום הפסק כלל ח"ו (אפילו אם הוא כבר למעלה משבעים שנה וכיו"ב), עובר כאו"א מישראל מיד – בתכלית השלימות, "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין"⁴, בהמשך ד"כל ימי חייד" בימות המשיח, וחיים נצחיים שיהיו אז.

ובנוגע לפועל הכוונה היא, שהעבודה דבנ"י עתה צריכה להיות "להביא לימות המשיח", גלות כבר תיכף בפועל איך שהמצב ד"הבאים מצרימה" בגלות הוא באמת מצב ד"גאולת ישראל", עי"ז שמתכוננים בעצמם ומכינים אחרים למצב ד"ימות המשיח".

כולל ובמיוחד – בקשר עם יום ההילולא דהרמב"ם – ע"י שמתחזקים ומוסיפים בלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם . . ובפרט – בספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח⁵, בשני הפרקים האחרונים דהלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

ונוסף ללימודו בזה, להשפיע גם על עוד בנ"י מסביבתו, אנשים נשים וטף, באופן ד"והעמידו תלמידים הרבה"⁶, ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויהי רצון, שע"י עצם ההחלטה בדבר יקבלו תיכף ומיד את השכר, הקיום בפועל של דברי הרמב"ם בסיום ספרו⁷, שלאחר שישנו כבר "המלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה" – שאז "בחזקת שהוא משיח" – שכבר יהי' מיד "משיח בודאי", עי"ז ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל . . ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו".

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שמות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של ב"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע

שמות

און נוסף צו דעם אייגענעם לימוד בזה, זאל מען זען אויך משפיע זיין אויף אַנדערע אידן אַרום זיך, אנשים נשים וטף, באופן פון „והעמידו תלמידים הרבה“⁶, ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויהי רצון, אַז דורך דער עצם החלטה בדבר זאל מען תיכף ומיד באַקומען דעם שכר, דער קיום בפועל פון דברי הרמב"ם בסיום ספרו⁷, אַז לאחרי וואָס מ'האַט שוין דעם „מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו“. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה" – וואָס ער איז „בחזקת שהוא משיח" – זאל ער שוין גלייך ווערן „משיח בודאי“, דורך דעם וואָס „עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל“. ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו".

(משיחות ש"פ שמות, כ"א טבת תשנ"ב)

כמדובר ריבוי פעמים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שנוסף ע"ז שכבר „כלו כל הקיצין“¹, כבר עשו בני תשובה, וסיימו הכל, כולל גם – „לצחצח הכפתורים“, וצריך רק שהקב"ה יפתח את עיניהם של בני שיראו שהגאולה האמיתית והשלימה כבר ישנה, ויושבים כבר לפני שולחן ערוך, בסעודת לויתן ושור הבר² וכו' וכו'.

מזה מובן . . בדורנו זה ובזמננו זה, לאחרי שכבר סיימו הכל (כנ"ל), ישנה הבטחה גמורה בתורה, שבטח יהי „(תזכור יום צאתך ממצרים) כל ימי חיך . . להביא לימות המשיח“³,

ובפשטות – שלא זקוקים להפסק ח"ו בין „כל ימי חיך“ ו„ימות המשיח“ (כמו שהי' אצל בני בכל הדורות שלפני דורנו זה), אלא „כל ימי חיך“ דכאו"א מישראל, חיו הגשמיים כנשמה בגוף, כוללים בפשטות (גם) „ימות המשיח“ בלי הפסק, מכיון שהגאולה באה תיכף

(6) אבות פ"א מ"א.
(7) הלי' מלכים ספי"א.

בתחילת הפסוק) שמי לעלם" – „חסר וי"ו“, לומדים מכך ש„העלימהו“. לעלם – מלשון העלם.

אך כיון שבהמשך הפסוק נאמר מיד „וזה זכרי“, שכן „מוזכרים“ את שם הוי', מובן מכך, שב„העלימהו“ אין הכוונה שלא ישתמשו בשם זה כלל, אלא רק „שלא יקרא נכתבו“. ולכן אומר רש"י „וזה זכרי – למדו היאך נקרא“, וכפי שכבר יודע גם בן החמש למקרא, ששם „הוי" נקרא „אדני"י".

ב. השאלות על פירוש רש"י

אך יש להבין:

(א) כבר הוסבר מספר פעמים⁷, שבדרך כלל אין רש"י מבאר חסר ויתיר⁸, ומכך מובן, שהענין של חסר ויתיר אינו מהווה קושיה שהכרחי לתרצה, כאשר לומדים את המקרא כפשוטו.

במקומות הבודדים שבהם בכל זאת מפרש רש"י פסוק לפי חסר או יתיר, הרי ההכרח לכך אינו משום החסר או היתיר כשלעצמם, אלא משום שאלה אחרת המתעוררת בפסוק.

ונדרש הסבר בענייננו: מהו ההכרח בפשוטו של מקרא של „זה שמי לעלם“ לבאר ש„העלימהו שלא יקרא נכתבו“?

(ב) ואדרבה, לכאורה, פירוש זה אינו לפי פשוטו של מקרא: המילים „זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור“ מהוות בפשטות⁹ המשך

(7) ראה ס' „כללי רש"י“ (קה"ת תש"מ) פרק יג (וש"ו). ועוד.

(8) ובפסוק דידן גופא נאמר „לדר דר" – חסר וי"ו (כמו שהעיר ברמב"ן) ורש"י לא פירשו (משא"כ פ"ז – בלדרת עולם נח ט, יב). – וצ"ע שלא העירו במפרשים (שראיתי) עה"פ ס"פ בשלה.
(9) וראה לקמן סעיף ג ואילך.

א. „זה שמי לעלם“

בפרשתנו מסופר, שכאשר הורה הקדוש-ברוך-הוא למשה רבינו להיות שליח ה' להוצאת בני ישראל ממצרים, אמר משה לקדוש-ברוך-הוא: „הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם“¹. השיב לו הקדוש-ברוך-הוא: „אהיה אשר אהיה.. כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם. ויאמר עוד אלקים.. כה תאמר אל בני ישראל ה' אלקי אבותיכם... שלחני אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור“².

רש"י מצטט בפירושו על התורה את המילים „זה שמי לעלם“, ומפרש³: „חסר וי"ו, לומר העלימהו, שלא יקרא נכתבו. וזה זכרי – למדו היאך נקרא. וכן⁴ דוד הוא אומר⁵ ה' שמך לעולם, ה' זכרך לדור ודור“.

המשמעות הפשוטה של פירוש רש"י זה היא⁶: כיון שנאמר „זה (שם הוי' המופיע

(1) פרשתנו ג, יג.

(2) שם, יד"טו.

(3) ראה פסחים ג, א (ובפרש"י). קידושין עא, א (ובפרש"י). שמו"ר כאן (פ"ג, ז).

(4) בצידה לדרך כאן (בשם הרמ"א ז"ל) שתיבות אלו הן ט"ס ברש"י, „שהרי בפסוק הזה שניהם שם של הוי' הוא (ולא – הוי' ואדני*) ואם כן הוא תיובתא ולא סיעתא“. וכ"ה בס' הואיל משה (באר היטב) על פרש"י (להמטה משה – פראג, שעב (וצילום ממנו)) כאן, ומסיים: ובמקצת ספרים אינו [וכן ליתא ברפוס ראשון ושני דפרש"י, ובכמה כת"י רש"י שתח"י].

אבל ראה בארוכה באר יצחק על פרש"י כאן שאין צורך לשבש הספרים, כי הכוונה בפרש"י היא (לא ש„זכרי“ הוא שם אדני“, כ"א דאדני" הוא „זכרי“ דהוי' ע"ש בארוכה. וראה לקמן בסוף השיחה (ס"ו).

(5) תהלים קלה, יג.

(6) רא"ם כאן. וראה גם פרש"י פסחים שם (בפי' הא').

(* כפשטות ל' רש"י (פסחים וקידושין שם) „שני שמות לימדו“.

מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט (כנ"ל), האָט מען די הבטחה גמורה אין תורה, אַז עס וועט זיכער זיין "תזכור את יום צאתך מארץ מצרים) כל ימי חיך... להביא לימות המשיח"³,

ובפשטות – אַז מ'דאַרף ניט אַנקומען צו אַ הפסק ח"ו צווישן "כל ימי חיך" און "ימות המשיח" (ווי דאָס איז געווען באַ אידן בכל הדורות שלפני דורנו זה), נאָר "כל ימי חיך" פון יעדער איד, זיינע חיים גשמיים אַלס נשמה בגוף, זיינען כולל בפשטות (אויך) "ימות המשיח" בלי הפסק, וואָרום די גאולה קומט תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה (אפילו אויב דאָס איז אַ מצב פון לילה, "הבאים מצרימה"), אַזוי אַז דער רגע האחרון פון גלות און די נקודה אחרונה פון גלות ווערט דער רגע ראשון און נקודה ראשונה פון גאולה,

און פון "ימי חיך" בזמן הזה ובמקום הזה, בלי שום הפסק כלל ח"ו (אפילו אויב ער איז שוין עלטער פון שבעים שנה וכיו"ב), גייט יעדער איד גלייך איבער – בתכלית השלימות, "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין"⁴, אין דעם המשך פון "כל ימי חיך" בימות המשיח, און חיים נצחיים וואָס וועט דעמולט זיין.

ובנוגע לפועל מיינט עס, אַז די עבודה פון אידן איצטער דאַרף זיין "להביא לימות המשיח", צו שוין גלייך מגלה זיין בפועל ווי דער מצב פון "הבאים מצרימה" אין גלות איז באמת אַ מצב פון "גאולת ישראל", דורך דעם וואָס מ'גרייט זיך אַליין און מ'גרייט צו אַנדערע צו דעם מצב פון "ימות המשיח".

כולל ובמיוחד – בקשר מיט דעם יום ההילולא פון דעם רמב"ם – דורך מחזק זיין און מוסיף זיין אין לימוד ספר משנה תורה להרמב"ם . . ובפרט – אין ספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח⁵, אין די לעצטע צוויי פרקים פון הלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

(3) ברכות יב, ב.

(4) ויק"ר פל"ב, ה. וש"נ.

(5) כ"ה הכותרת בדפוס ויניצאה רפד. שי.

לקוטי

לתשובה על שאלת משה "ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם", אשר על כך השיב הקדוש-ברוך-הוא למשה, שיאמר לישראל "איהיה שלחני אליכם... ה' אלקי אבותיכם... שלחני אליכם" – וכיצד מתאים לכך ההמשך "זה שמי...". שמשמעו, לפי פירוש רש"י זה, להורות את ההלכה לגבי אופן קריאת השם¹⁰?

(ג) יותר מכך: הרי גם כאן נאמר "הוי' אלקי אבותיכם", ש"אלקי אבותיכם" הוא "הוי'", וכפי שאנו מוצאים פעמים רבות אצל "אבותיכם" – אברהם יצחק ויעקב – שמוזכר שם הוי'¹¹. ואם נאמר, שכשמודיעים את שם הוי' יש להבהיר את הדין של "לא יקרא ככתבו", הרי צריך היה להדגיש זאת במקום שבו מופיע שם הוי' לראשונה, ולפחות בפסוקים הקודמים ביותר¹²?

(ד) וההוכחה שמביא רש"י "וכן דוד הוא אומר ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור" (שיש שני אופנים בשם הוי', כתיבתו ו"זכרך" – קריאתו)¹³, מדוע חשוב לציינן שדוד אמר זאת ("וכן דוד הוא אומר")?

ג. "איהיה שלחני אליכם"

יש לומר, שההסבר לכך בתמציתיות הוא: רש"י מתכוון ליישב תמיהה המתעוררת על הפשט בענינו: על שאלת משה "ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם", השיב לו הקדוש-ברוך-הוא: "איהיה אשר אהיה, ויאמר כה תאמר

10) כן הקשה גם באלשיך כאן (שאלה ה').
 - ע"ד הפשט ה' אפ"ל, דמכיון שמשם הוצרך להודיעם, מה שמו' ולא ה' יכול לומר להם שם הוי' ככתבו, הוצרך להודיעם החילוק בין כתיבת שם הוי' וקריאתו.
 אבל אינו תירוץ מספיק. כי סו"ס, מכיון שהקב"ה הודיע להאבות השם, ה' ראוי להודיע אז (- ובמילא גם בפרש"י שם) שאינו נקרא ככתבו (בקושיית האלשיך שם, וכדלקמן בפנים). וראה לך יב, ח: ויקרא בשם הוי'. ועוד.
 11) וראה פרש"י ומפרשים לר"פ וארא (ו, ג).
 12) כן הקשה גם באלשיך כאן.
 13) ראה דברי דוד (להט"ז) כאן. וראה לעיל סוף הערה 4.

שמות שיחות

לבני ישראל, איהיה שלחני אליכם". לאחר מכן נאמר בפסוק נוסף: "ויאמר עוד אלקים אל משה כה תאמר אל בני ישראל, ה' אלקי אבותיכם... שלחני אליכם זה שמי...". אין מובן¹⁴:

(א) מדוע אין די בדבריו הראשונים של הקדוש-ברוך-הוא – "ויאמר... איהיה... ויאמר... איהיה שלחני אליכם", ויש צורך באמירה נוספת – "ויאמר עוד אלקים..."¹⁵?

(ב) יותר מכך: אמירה זו סותרת לקודמת: בתחילה אומר הקדוש-ברוך-הוא "כה תאמר לבני ישראל איהיה שלחני אליכם", ומיד לאחר מכן – "כה תאמר אל בני ישראל הוי' אלקי אבותיכם... שלחני אליכם"!

לכן הכרחי לומר, שהאמירה השלישית היא רק הסבר נוסף לאמירות הראשונות. כלומר, האמירות "ויאמר... איהיה אשר אהיה, ויאמר... איהיה שלחני אליכם" מהוות מענה לשאלה "ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם". אלא, כדי שמענה זה יובן יותר ויתקבל יותר על ידי בני ישראל, הוסיף הקדוש-ברוך-הוא ענין נוסף – "ויאמר עוד... זה שמי...". שזהו הסבר נוסף לדבריו "איהיה שלחני אליכם".

יש להבין: במה מוסיפה האמירה האחרונה הסבר לראשונות, ואינה סותרת אותן?

ד. "איהיה עמם בצרה זאת..."

כדי להבין זאת, יש להקדים ולבאר את פירוש רש"י¹⁶, "איהיה אשר אהיה" – "איהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכות".

מפשטות לשון רש"י מובן, כפי שמפרש

14) כן הקשו כמה ממפרשי התורה.
 15) והרי בפסוק הא' עצמו מביא רש"י מה שנאמר עוה"פ, "ויאמר כה תאמר גו'".
 16) מברכות ט, ב (ושם, "הייתי". ובפרש"י, "איהיה" – בהתאם ללשון הכתוב. ואכ"מ). שמו"ד כאן (פ"ג, ו).

רמב"ן¹⁷, שהמילים „אהיה אשר אהיה .. אהיה שלחני” אינן מענה ל„מה שמי”, תיאור של שם¹⁸, אלא הן מענה לשאלה „מה אומר אליהם” – הקדוש־ברוך־הוא השיב ומסר על ידי משה לישראל, שישמכו על הקדוש־ברוך־הוא אשר יצילם, כי „אהיה עמם בצרה וזאת... בשעבוד שאר מלכויות”.

ואין מובן, ולפחות אין הדבר „חלק”: כיון שהדברים באים כמענה לשאלה „ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם”, מתאים היה יותר, לפי פשוטו של מקרא, להסביר, כפי שאכן מסבירים פשוטנים רבים¹⁹, שהמשמעות של „מה אומר אליהם” היא מהו „שמו”, והמענה הוא, ש„אהיה אשר אהיה” הוא שמו של הקדוש־ברוך־הוא,

וכפי שמרחיבים המפרשים²⁰, ומבארים שהשם „אהיה” מורה על המציאות האמיתית של הקדוש־ברוך־הוא.

ואילו רש"י מסביר ש„אהיה אשר אהיה”

אינו שם, אלא זוהי הבהרה ש„אהיה עמם בצרה וזאת...?”

ההסבר לכך הוא:

רש"י מסביר דוקא כך – ש„אהיה אשר אהיה” איננו שם, אלא הכוונה היא ש„אהיה עמם בצרה וזאת...” – כי דוקא לפי פירוש זה על המילים, מתורצת יותר השאלה „ואמרו לי מה שמו”, כפי שהיא מובנת על־פי פשוטו של מקרא, כדלהלן.

ה. מה שמו – מהו אופן הגאולה

בלימוד הפסוק „ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם” מתעוררת מיד התמיהה: וכי משה, ובני ישראל, לא ידעו את שמו של הקדוש־ברוך־הוא?²¹

יותר מכך: מדוע חושב משה שישראל ישאלו „מה שמו”? והרי, ישראל בודאי ידעו את שמו של הקדוש־ברוך־הוא. וההוכחה לכך היא: משה עצמו אמר לקדוש־ברוך־הוא „הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת לי להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם”. כלומר, ישראל הכירו במציאות של „אלקי אבותיכם”, ידיעה שקבלו מן האבות, כשם שהאבות מסרו לבניהם אחריהם אודות מציאותו של „אלקי אבותיכם”, הם בודאי מסרו לישראל גם את „שמו” של הקדוש־ברוך־הוא, אשר הזכירו בתפלותיהם וכדומה.

ועוד: בפשוטו ידעו בני ישראל שהקדוש־ברוך־הוא יגאלם ממצרים. כפי שמוכן גם מהשבעת²² יוסף את אחיו „פקוד יפקוד אלקים

17 ג, יג. – וראה גם לעיל ע' 12 [ומשנת שם ע' 14 ואילך (ע"פ שבועות לה, סע"א. וראה הנסמן בהערה 3 שם) – הוא ע"ד ההלכה. אבל בפרש"י עה"ת (פשוטו של מקרא) יש לפרש הכוונה כפשוטו לשונו, ש„אהי עמם בצרה וזאת כי” אינו „שם”].

18 שתי הדעות בזה ראה רמב"ם הל' יסודות פ"ז ה"ב ובנ"כ. שו"ע י"ד סרע"ו ס"ט ובנ"כ. וראה לקו"ש הכ"ז ע' 11 ואילך. וש"נ.

19 ראה רשב"ם, ראב"ע (ג, טו), ספורנו, אברבנאל (ועוד) כאן.

20 ראה (נוסף על הנסמן בהערה הקודמת) – רמב"ן, בחי ועוד. וראה רמב"ם בתחלתו (יסוד היסודות כו' שיש שם מצוי כו' וכל הנמצאים כו' מאמיתת המצאו), מו"נ ח"א פס"ג (ונת' לקו"ש הכ"ז ע' 15 ואילך). ואכ"מ.

* בגו"א נעוד כאן פירושו גם בפרש"י (מחז"ל זה) ש„אהי אשר אהי” הוא שם המורה על מציאותו ית. ע"ש. אבל ענין זה אינו אפילו ברמז בלשון רש"י.

בארה"ז כאן ד, שם זה יתייחס למדת הרחמים. לצד שיהי עס ישראל בצרתם. אבל: (א) בפרש"י – דשם הוי' הוא מדת הרחמים (כדלקמן ט"ח). (ב) פשוטו ל' רש"י הוא שזורה בשורה והבטחה ש„אהי עמם בצרה וזאת .. אהי עמם בשעבוד שאר מלכויות”. ועוד.

(ה'תשנ"א), ר"ת (הי' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה אומר בכל יום באופן דחדש ממש „פקד פקדתי אתכם”, ומשיח צדקנו „עומד אחר כתלנו”, והנה זה בא¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י „מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה”.

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

9 שה"ש ב, ט.

10 שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

11 הל' תשובה פ"ג ה"ד.

נח.

מ'האָט שוין גערעדט מערערע מאָל דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אַז נוסף אויף דעם וואָס ס'איז שוין „כלו כל הקיצין”¹, האָבן אידן שוין תשובה געטאָן, און מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט, כולל אויך – „צופוצן די קנעפלעך”, און מ'דאַרף נאָר האָבן אַז דער אויבערשטער זאָל אויפגעפּענען די אויגן פון אידן זיי זאָלן זען ווי ס'איז שוין דאָ די גאולה האמיתית והשלימה, און מ'זיצט שוין באַ דעם שולחן ערוך, בסעודת לויתן ושור הבר² וכו' וכו'.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק. . . בדורנו זה ובזמננו זה, לאחרי וואָס

21 ברשב"ם כאן „כי איני מכיר ויודע שמך המיוחד”. אבל בפרש"י לעיל (ב, יד) „שהרגו בשם המפורש”.

22 נוסף על המובן בפשטות, שהבטחת הקב"ה ליעקב „ואנכי אעלך גם עלה” (ויגש מו, ד) שלכן „אל תירא מרדה מצרימה” (שם, ג) – מסר יעקב גם לבניו כדי שגם הם לא ייראו מלרדת מצרימה, ונמסר מבניו לבניהם כו'. וראה ויחי מו, כא. פרש"י שבהערה הבאה.

1 סנהדרין צז, ב.

2 ראה ב"ב עד, ב ואילך. פסחים קיט, ב. ועוד.

הוספה בשורת הגאולה

יב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחר ששכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחר קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן דהבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלמה, ובפרט כששומעים ממש רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכ"כ לאחר שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת ה"א

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) שיחת שמחת תרפ"ט.

(3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.

(4) שמות א, א.

(5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא ש ג.

(6) שמות ג, טז.

(7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.

(8) תבוא כט, ג.

לקוטי

אתכם והעליתם את עצמותי מזה"²³, אשר את השבועה הזאת היה עליהם להעביר לילדיהם וכו'²⁴ כדי לדאוג לקיומה, ש"והעליתם את עצמותי מזה".

ותמוה: כאשר יבוא משה לבשר לבני ישראל שהקדוש ברוך הוא יגאלם מגלות מצרים – מדוע ישאלו בכלל ישראל על כך, ובמיוחד "מה שמו"?!

ומסבירים על כך המפרשים²⁵, שמשמעות השאלה "מה שמו" היא – באיזה "שם" תהיה הגאולה. כי "הוא יתברך נקרא לפי פעולותיו"²⁶, וכלשון המדרש כאן²⁷: לפי מעשי אני נקרא. ואת זאת ישאלו ישראל: באיזה "שם", ובאיזה אופן, יגאל הקדוש ברוך הוא את ישראל? האם "במדת" ²⁸ א"ל שד"י .. שעמדה לאבות (שבה נעשו להם נסים נסתרים)²⁹ או במדת רחמים עליונים שתעשה בה אותות ומופתים מחודשים ביצירה,

ופירוש זה מתאים גם לדרך הפשט, עד כדי כך, שרש"י אף אינו צריך לפרש זאת – כי רש"י כבר ביאר מיד בתחילת פירושו על התורה, על המילים "בראשית ברא אלקים"³⁰, ששם "אלקים" הוא מדת הדין, ושם הוי' הוא מדת הרחמים. ואף בן החמש למקרא כבר יודע, שכל "שם" מצביע על אופן שונה בהנהגת הקדוש ברוך הוא את העולם.

אך אין די בתירוץ זה. כי בכל זאת, מדוע

(23) ויחי נ, כה (ושם, כד). וראה רש"י פרשתנו ג, יח: סימן זה מסור כו'.

(24) ראה רש"י בשלה (יג, יט) "השביעם שישביעו לבניהם".

(25) ראה רמב"ן, ספורנו, גו"א ועוד כאן.

(26) ל' הגו"א כאן.

(27) שמו"ר פ"ג, ו. וראה פרש"י לעיל (וישלח לב, ל) בנוגע למלאך.

(28) ל' הרמב"ן (והועתק בבחי' כאן. ובגו"א כאן באו"א קצת ע"ש).

(29) חוספת הבחי' על לשון הרמב"ן.

(30) בראשית א, א ד"ה ברא אלקים. וכן בפרש"י נח ח, א. ועוד. – וכן מפרש תוכן השם א"ל שד"י (פרש"י לך יז, א. תולדות כח, ג).

שמות

שיחות

יש לחשוב שישראל ירצו לדעת בדיוק באיזו "מדה" יגאלם הקדוש ברוך הוא, עד כדי כך שמשנה אומר בפשטות – "ואמר לי מה שמו" – מדוע חשוב להם לדעת את אופן הגאולה, הרי העיקר הוא שיגאלו מהר ככל האפשר מקושי השעבוד! וכן, מדוע יהיה להם ספק, הרי כיון שזוהי גאולה, בודאי יהא זה מצד מדת הרחמים!³¹

1. "מה שמו" – טענה וזעקה

ההסבר לכך הוא:

המילים, "ואמר לי מה שמו" אינן מביעות רק שאלה, עקב אידיעה, אלא בעיקר קושיה וסתירה שבני ישראל יעוררו בפשטות כאשר יאמר להם משה, ש"אלקי אבותיכם שלחני אליכם" להוציאם ממצרים:

הרי בגלות מצרים לא סבלו בני ישראל רק מקושי השעבוד של עבודת הפרך³², אשר נמשך זמן רב³³, אלא סבלו גם מן הגזירה, "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"³⁴, עד כדי כך, כדברי רש"י³⁵, שפרעה "היה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם" –

ואם מצבו של בני ישראל הביא לידי כך, ש"אלקי אבותיכם" ירחם על ה"בנים" ויגאלם מגלות מצרים – ראה ראיתי את עני עמי... צעקתם שמעתי... וארד להצילו...³⁶ – כיצד

(31) ומ"ש הרמב"ן, "במדת רחמים עליונים (שתעשה בה אותות ומופתים מחודשים ביצירה" – הרי: (א) בפרש"י לא הוזכר שמשם הוי' באים, מופתים מחודשים ביצירה". (ב) ועיקר (כנ"ל בפנים): העיקר הוא שיגאלו משעבוד וגלות מצרים, ומהי הפשטות שבנ"י ישאלו על אופן הגאולה (וכן קשה במ"ש בגו"א כאן). ועוד.

(32) לעיל א, יג"ד.

(33) שהרי "משה בן שמונים שנה (ואהרן גו') בדברים אל פרעה" (וארא ז, ז) והשעבוד התחיל לפני לידת משה. וראה פרשתנו לעיל ב, כג (ובפרש"י). וראה רש"י שה"ש ב, יא ד"ה הגשם.

(34) לעיל א, כב.

(35) ב, כג.

(36) ג, ז ואילך.

ייתכן שמלכתחילה הוא איפשר שיסבלו גלות נוראה כל כך, ובמשך שנים כה רבות?!

וזה היתה שאלתו של משה: "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת לי להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם (הרי בודאי ישאלו) ואמרו לי מה שמו" – בני ישראל יטענו מיד: איזה מין "שם" ואיזה הנהגה היא זאת, המאפשרת מצב של גלות כה מרה במשך שנים רבות, ורק לאחר שאלפים רבים של ילדים יהודים נשחטו, ר"ל, אומרים להם "צעקתם שמעתי... וארד להצילו?" ומשה מוסיף ומדגיש, שגם אצלו זוהי שאלה – זעקה: "מה אומר אליהם?"

על כך השיב הקדוש־ברוך־הוא "אהיה אשר אהיה", כפי שמבאר זאת רש"י "אהיה עמם בצרה זאת...":

אין לחשוב ח"ו שבמשך תקופת הגלות "העלים עין" הקדוש־ברוך־הוא מצרות הגלות המרה, אלא, להיפך – "אהיה עמם בצרה זאת", הקב"ה נמצא ביחוד עם ישראל "בצרה זאת". ההדגשה היא, שלא זו בלבד שהקב"ה נמצא עם בני ישראל באותו מקום, אלא הוא שרוי, כביכול, בצרתם, כנאמר³⁷ "בכל צרתם לו צר" – כאשר נמצאים ישראל בצרה, נגרמת, כביכול, צרה לקדוש־ברוך־הוא.

ז. הנהגה במדת הרחמים, אך באופן של העלם

אמנם, בתשובתו "אהיה אשר אהיה" השיב הקדוש־ברוך־הוא לטענתם העיקרית של ישראל, שלא יחשבו שהקדוש־ברוך־הוא אינו חש ח"ו בסבלם בגלות, אך בכל זאת דרוש הסבר נוסף: כיצד "מסתדרים" שני ענינים אלו, שהקדוש־ברוך־הוא נמצא עם בני ישראל "בצרה", באופן של "לו צר", ויחד עם זאת הוא מאפשר את קיום הצרה?

(37) ישעי' סג, ט. וראה רש"י לעיל (ג, ב) "משום עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו). וכדחז"ל על ב' הכתובים (תענית טז, א).

על כך נוספה האמירה – "ויאמר עוד אלקים אל משה כה תאמר אל בני ישראל, ה' אלקי אבותיכם שלחני אליכם זה שמי לעלם" – "חסר וי"ו .. העלימהו שלא יקרא ככתבו":

"אלקי אבותיכם (אשר) שלחני אליכם" שמו הוי', מדת הרחמים – ושם הוי' שרוי עם ישראל בצרת גלותם. קושי השעבוד של הגלות אינו מתאפשר משום שבזמן הגלות אין קיימים ח"ו רחמיו של הקדוש־ברוך־הוא, אלא משום שהרחמים הם בהעלם³⁸, "העלימהו".

אך על כך אפשר לטעון: אם הרחמים הם בהעלם, מהי התועלת בכך ש"אהיה עמם בצרה"?

על כך ממשיך הפסוק ואומר "וזה זכרי לדור דור" – "למדו ויאדן נקרא": אמנם, שם הוי' הוא באופן של "העלימהו", אך ישנו ונקרא ה"זכרי" של הוי' – ישראל זוכרים ומזכירים ומגלים זאת, אלא שהקריאה של שם הוי' היא כאותיות אדנ"י. כלומר, כאשר ישראל אומרים את שם אדנ"י אין הם מביעים רק את השם ואת הנהגה של אדנ"י, אלא זוהי קריאה של שם הוי', באופן שבו שם הוי', רחמים, נקרא ומתגלה³⁹ באמצעות האותיות של שם אדנ"י⁴⁰.

ועל כך מביא רש"י את ההוכחה "וכן דוד הוא אומר ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור": בפסוק זה מודגש, שבשני האופנים – הן "שמך לעולם" והן "זכרך לדור ודור" – יש קשר לשם הוי'. גם "זכרך", השם שמזכירים וקוראים אותו, הוא "הוי' זכרך..."⁴⁰.

(38) ראה רש"י לעיל (ב, כה): נתן עליהם לב ולא העלים עיניו. וראה פרש"י וילך (לא, יז) והסתרת פני – כמו שאיני רואה בצרתם (נת' בשיחה ש"פ וילך תשמ"ב).

(39) דוגמא בפש"מ (ויגש מה, ה"ז): מוכרתם אותי הנה – כי למח' שלחני אלקים גו' לשום לכם שארית גו' – לאחר כב שנה!
(40) ראה גם באר יצחק על פרש"י כאן (וראה לעיל הערה 4).

וזהו התשובה לשאלה "מה שמו" – מאיזה "שם" באה הנהגה מלמעלה: "ה' אלקי אבותיכם" – זוהי הנהגה של רחמים, אך באופן שבו "הוי'", רחמים, בהסתר, "זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור". הנהגה במדת הרחמים משפיעה, אך באופן של העלם⁴¹.

ח. קריאתו ככתבו – רק לעתיד לבוא

אך לפי כל האמור לעיל, שהמילים "זה שמי לעלם..." מהוות המשך והסבר לתשובה "אהיה אשר אהיה, אהיה עמם בצרה זאת", עלול להתעורר ספק, ואף טעות, שמא ההלכה הנובעת מכך ש"זה שמי לעלם" – "העלימהו שלא יקרא ככתבו" – קשורה דוקא למצב של גלות, אבל שלא בזמן הגלות, כאשר רחמיו

(41) ועפ"י מובן מה שענין זה נאמר כאן דוקא (ולא לפנ"ו בנוגע להאבות כו') – כי הנהגה (ושם) זו, ד"ה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור", מתאימה למצב זה דוקא (דגלות ושעבוד מצרים).

של הקדוש־ברוך־הוא הם בגלוי, הרי אז הקריאה היא ככתבה.

את זאת מבהיר רש"י בדייקון בפירושו – "וכן דוד הוא אומר... ה' זכרך לדור ודור" – אף בימי דוד, כאשר לא היה מצב של גלות, ההלכה היא, שיש הבדל בין האופן של כתיבת שם הוי', לבין אופן קריאתו – זכרך.

וכפי שמציין רש"י לאחר מכן בפירושו⁴², ש"לא ניתן רשות להזכיר שם המפורש, אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה".

ולעתיד לבוא, כאשר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר"⁴³, אז תהיה קריאת ה' ככתבו⁴⁴ בכל מקום, בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ שמות תשמ"ג)

(42) יתרו כ, כא.
(43) ישעי' מ, ה.
(44) פסחים ג, א.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד